

Проблеми та стан матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України на кінець 2013 року

Резюме. У статті обґрунтовано необхідність переосмислення поглядів на систему матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України.

Ключові слова: система матеріально-технічного забезпечення, організаційно-штатна структура, Тил та Озброєння ЗС України, транспортне забезпечення, стан техніки та озброєння, запаси матеріально-технічних засобів.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження теми, що розглядається зумовлена загрозою подальшої ескалації військової агресії Росії проти України та загостренням проблем відновлення обороноздатності держави, яка планомірно роками руйнувалась з подачі Росії та її ставлениками в Україні.

Проблеми були закладені скрізь: у викривленні теорії воєнного мистецтва, у системі військової освіти та науки, у забезпеченні армії озброєнням та військовою технікою, матеріально-технічним забезпеченням, кадровою та інформаційною політикою, у “реформах” Збройних Сил тощо.

Мета статті полягає в дослідженні щорічних доповідей Головної інспекції Міністерства оборони України, парламентських слухань у Верховній Раді України 23 липня 2014 року, матеріалів науково-практичних конференцій щодо узагальнення і вивчення бойового досвіду, отриманого ЗС України під час проведення АТО у 2014-2015 роках та проведенні аналізу проблем та стану матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України на кінець 2013 року.

Виклад основного матеріалу. Аналіз джерел [1-5] переконує, а стан функціонування системи матеріально-технічного забезпечення засвідчив про те, що у Збройних Силах України єдина система матеріально-технічного забезпечення не була створена. Існуюча, складалася лише з підсистем тилового та технічного забезпечення, які включали в себе органи управління (їх структурні підрозділи) та підпорядковані їм сили і засоби матеріально-технічного забезпечення.

Матеріально-технічне забезпечення Збройних Сил України здійснювалося в

умовах відсутності юридичної правомірності, теоретичних обґрунтувань створення та функціонування системи матеріально-технічного забезпечення, застарілих документів з матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України, які не враховували стан Збройних Сил, особливо при створенні оперативних угруповань військ.

Організаційно-штатні структури управлінь (відділів) матеріально-технічного забезпечення оперативних командувань “Північ” та “Південь” не відповідали завданням, які повинні були вирішувати ці управлінські структури оперативних командувань в інтересах реалізації їх функціонального призначення.

Довідка. Розроблення організаційно-штатних структур оперативних командувань випередила у часі нормативне визначення стратегічного призначення оперативних командувань, їх функцій та завдань. Це суперечило класичній логіці розроблення організаційно-штатних структур та обумовлювало неефективність функціонування управлінських структур перспективних Збройних Сил України [3].

Після розформування дієздатного Командування сил підтримки Збройних Сил України в 2011 році, під керівництвом заступника начальника Генерального штабу з матеріально-технічного забезпечення були сформовані Центральне управління організації матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України та Озброєння і Тил Збройних Сил України (кожний окремо). Після набуття юридичної правомірності система матеріально-технічного забезпечення почала працювати, але в 2013 році згадане центральне управління було розформоване і потім скорочена посада заступника начальника Генерального штабу [4]. Управління матеріально-технічним забезпеченням Збройних Сил України за існуючою схемою здійснював начальник

Генерального штабу ЗС України, якому були підпорядковані Тил і озброєння Збройних Сил України [3]. Продовжувалося знищення системи матеріально-технічного забезпечення.

Набирав обертів процес призначення на керівні посади Тилу і озброєння офіцерів нефахівців (танкістів, будівельників, артилеристів, хіміків) за “особистою відданістю”, що негативно впливало на процеси функціонування обох систем.

Довідка. Так, станом на 30.10.2013 року у 6 АК 43 % начальників автомобільних служб військових частин були призначені на посади без відповідного фаху [3].

Проведені заходи реформування органів управління тилом призвели до того, що ефективно функціонувати спроможна була тільки система військового тилу.

У системі тилового забезпечення оперативного рівня були проблеми, які не давали змогу створити оптимальний механізм накопичення, зберігання та постачання оперативних запасів у війська (сили).

Фактично не завершено було створення стратегічної ланки тилового забезпечення. Виключення із загальної системи тилового забезпечення сил і засобів видів Збройних Сил України порушило цілісність системи [1].

Органи управління тилом у всіх ланках не мали відомостей про стан та рух матеріальних засобів, забезпеченості ними військ. Такий стан призводив до вибіркового, безпланового забезпечення військ матеріальними засобами без врахування їх наявності.

Не визначені були пріоритети та основні напрями зосередження зусиль тилового забезпечення в особливий період.

Існуюча структура Тилу Збройних Сил не відповідала вимогам Тимчасової настанови з матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України.

Згідно з цією настановою на Тил було покладено завдання транспортного забезпечення.

Довідка. Планування військових перевезень відповідно до вимог керівних документів повинно здійснюватися в системі транспортного забезпечення та полягало у централізованому комплексному використанні усіх видів транспорту (залізничного, водного, повітряного, автомобільного та трубопровідного).

Водночас, відповідно до наказу начальника Генерального штабу від 16.05.11 № 90 військові перевезення залізничним, морським, річковим та повітряним транспортом організувало Центральне управління військових сполучень, яке було

підпорядковане начальнику Генерального штабу, а не Тилу Збройних Сил України [1].

У ході реформування командувань видів Збройних Сил, проведених протягом 2004-2011 років, начальників озброєння (до цього управлінь технічного забезпечення) командувань Повітряних Сил та Військово-Морських Сил ЗС України, як посадових осіб, які повинні безпосередньо відповідати за технічний стан озброєння та військової техніки виду ЗС України, було фактично виключено з процесу управління технічним забезпеченням за основними видами озброєння та військової техніки виду, позбавлено від відповідальності та впливу на технічний стан ОВТ, якими озброєні авіаційні, зенітно-ракетні, ракетні та радіотехнічні частини, корабельний склад тощо.

Так, начальник озброєння Повітряних Сил не відповідав за технічний стан та забезпечення авіаційної техніки, техніки ЗРВ та РТВ.

У Військово-Морських Силах начальник озброєння Військово-Морських Сил не відповідав за стан та забезпечення корабельного складу.

Таке розбалансування централізації управління технічним станом ОВТ видів Збройних Сил піднімало на значний рівень проблему щодо організації взаємодії між управліннями, які не зосереджені під єдиним керівництвом в системах технічного і тилового забезпечення [1].

Проведені у минулі роки експерименти над структурою системи технічного забезпечення призвели до втрати кадрового потенціалу, відсутності системності та плановості у роботі, до пониження статусу та відсутності забезпеченості рівня впливу начальників озброєння (через відповідних командирів) на стан озброєння та військової техніки.

Результатом цього було значне погіршення технічного стану озброєння та військової техніки в цілому [3].

Відсутня була чітка вертикаль управління матеріально-технічним забезпеченням, в тому числі забезпеченням майном номенклатури авіації і протиповітряної оборони. В оперативних командуваннях функції технічного і тилового забезпечення номенклатури авіації і протиповітряної оборони було покладено на озброєння та тил оперативних командувань. На стратегічному рівні створено Центральне управління забезпечення авіації та протиповітряної оборони у складі Головного управління застосування авіації та протиповітряної

оборони, що призводило до непорозумінь з питань управління забезпеченням майном номенклатури Повітряних Сил.

Заходи реформування систем тилового та технічного забезпечення призвели до їх розбалансування, порушення цілісності та ускладнення забезпечення військ (сил) матеріально-технічними засобами. В оперативних командуваннях тил був тільки “на папері”.

Стратегічні та оперативні запаси озброєння, військової техніки та матеріально-технічних засобів практично були відсутні.

Також, без затвердження норм ешелонування матеріально-технічних запасів, неможливо було формувати систему управління матеріально-технічним забезпеченням.

Гостро стояло питання щодо підвезення матеріально-технічних засобів.

Відсутність єдиного централізованого управління транспортним забезпеченням військ (сил) унеможливило своєчасне та якісне виконання бойових завдань військами (силами).

Не визначено було у повному обсязі порядок підвезення матеріальних запасів, ракет, боєприпасів і військово-технічного майна від арсеналів (баз, центрів забезпечення, складів) до військ (сил), порядок подачі озброєння і військової техніки до військових частин (підрозділів).

Існуючий технічний стан засобів транспортування ставив під сумнів можливість виконання бойових завдань військами (силами).

Виключення зі штатів батальйонів (дивізіонів) механізованих (танкових) бригад ремонтних підрозділів та підрозділів матеріального забезпечення, зведення їх в окремі роти значно ускладнювало, а з деяких питань унеможливило виконання заходів технічного та тилового забезпечення основних бойових підрозділів бригад.

Довідка. Зі штатів батальйонів (дивізіонів) механізованих і танкових бригад було виключено ремонтні підрозділи та підрозділи матеріального забезпечення, їх зведено в окремі роти. Визначені строки готовності до виконання завдань за призначенням взводів технічного забезпечення, ремонтної роти, взводів матеріального забезпечення та роти матеріального забезпечення, які переходили в підпорядкування командирів своїх батальйонів (дивізіонів) значно перевищували строки готовності до виконання завдань за призначенням бойових підрозділів [2, 3].

На початок проведення антитерористичної операції система підвозу матеріальних засобів до військ (сил) була розбалансована, мала мінімальні спроможності, та не в повному обсязі відповідала завданням, які на неї покладалися [5].

Висновок. Існуючий стан техніки та озброєння, стан системи матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України та наявні запаси матеріальних засобів не давали змоги здійснювати матеріально-технічне забезпечення Збройних Сил у повному обсязі, як в мирний час, так і в особливий період. Це було підтверджено в умовах бойових дій, які розпочалися у 2014 році.

Виходячи з наведеного, сформовано **пропозиції та перспективи досліджень** на майбутнє:

1. Створити єдину ефективну систему логістики і постачання сил оборони як у мирний, так і в особливий період для максимального задоволення їх потреб.

2. Створити та переглянути обсяги необхідних військових, оперативних та стратегічних непорушних запасів ракет, боєприпасів, паливо-мастильних матеріалів, продовольства, речового, медичного та іншого військово-технічного майна.

3. Визначити та мати в складі організаційних структур видів Збройних Сил, оперативних об'єднань, військових частин (підрозділів) Збройних Сил України частини (підрозділи) всебічного забезпечення, які спроможні виконувати перелік визначених завдань всебічного забезпечення відповідно до призначення цих видів ЗС, оперативних об'єднань, військових частин (підрозділів).

4. Визначити, законодавчо закріпити та безумовно дотримуватись потрібного співвідношення загальної чисельності військ всебічного забезпечення у складі ЗС України, як це зроблено у більшості армій провідних країн світу.

5. Укомплектувати частини (підрозділи) військ всебічного забезпечення новими системами і зразками (уніфікованими) озброєння, військової техніки та техніки підвозу, які за своїми характеристиками спроможні виконувати завдання за призначенням в умовах вогневого впливу противника та кліматичних умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Доповідь Міністру оборони України про результати діяльності Головної інспекції МО України у 2011 році. № 221/23/066 від 23.12.2011.
2. Доповідь Міністру оборони України про результати діяльності Головної інспекції МО України у 2012 році. № 221/21/075 від 12.12.2012.
3. Доповідь Міністру оборони України про результати діяльності Головної інспекції МО України у 2013 році. № 221/22/062 від 19.12.2013.
4. Обороздатність України у XXI столітті: виклики, загрози та шляхи їх подолання: матер. Парламентських слухань у Верховній Раді України 23 липня 2014 р. / за заг. Ред. І. М. Грабовенка / Верховна Рада України. – К. : Парламентське видавництво, 2014. – 344 с.
5. Науково-практична конференція інституту оперативного забезпечення та логістики “Проблеми своєчасного забезпечення Збройних Сил України озброєнням, військовою технікою, іншими матеріально-технічними засобами в ході проведення антитерористичної операції. Можливі шляхи їх вирішення”, 22 жовтня 2015 року: – К.: НУОУ ім. І. Черняхівського, 2015 – 150 с.

Стаття надійшла до редакції 09.12.2016

Сало А. Я., к.ист.н.

Научно-исследовательский центр военной истории Национального университета обороны Украины имени Ивана Черняховского, Киев

Проблемы и состояние материально-технического обеспечения Вооружённых Сил Украины на конец 2013 года

Резюме. В статье обоснована необходимость переосмысления взглядов на систему материально-технического обеспечения Вооружённых Сил Украины.

Ключевые слова: система материально-технического обеспечения, организационно-штатная структура, Тыл и Вооружение ВС Украины, транспортное обеспечение, состояние техники и вооружения, запасы материально-технических средств.

A. Salo, Ph.D

Research center of military history National Defence University of Ukraine named after Ivan Chernyhovsky, Kyiv

Problems and state of logistical support of the Armed Forces of Ukraine on an end 2013 year

Resume. In the article the necessity of comprehension of looks is reasonable to the system of logistical support of the Armed Forces of Ukraine.

Keywords: system of logistical support, organizationally-regular structure, Rear and Arming with Armed Forces of Ukraine, transport providing, state of technique and armament, supplies of material and technical facilities.